

Yeni Yoksulluk Kavramı Çerçevesinde Gezi Parkı Olayları: Kamu Yöneticilerine Bazı Öneriler

Ahmet TUNÇ¹

Öz: Yoksulluk sorunu insanoglunun dogayla tanismasına kadar eskilere dayanmaktadır. Yoksulluk, toplumlarda istikrarli varligini tarihin her döneminde, yaşam ve yönetim biçimleri, gelenekleri, coğrafyaları ve diğer tüm özellikleri ne kadar farklı olursa olsun devam ettirmiştir. Özellikle sanayi kapitalizminin dogup gelişmesiyle birlikte yaşanan gelir farklılıkların derinleşmesi ve kentlerin iktisadi yapısıyla birlikte yaygınlaşıp süreklileşmiştir. Yaşanan bu değişim, süregelen yoksulluk anlayışını aşmış ve yeni bir yoksul sınıfı doğurmuştur. “Yeni Yoksulluk” olarak nitelendirilen bu durum, hali hazırda devam eden yoksulluk sorunundan bile daha karmaşık ve içinden çıkılmaz bir durum olarak ifade edilmektedir. Yeni yoksullar genellikle kapitalist üretim ve tüketimin yoğun olarak yaşandığı kalabalık kentlerde daha sık görülmektedir, yeni yoksullar tamamen güvencesiz ve sosyal dışlanmayla karşı karşıyadırlar. Dünyada yaşanan bu süreç Türkiye’de de benzer bir seyir izlemiştir. Özellikle 1980’li yıllardan sonra Türkiye’de yoğunlaşan kapitalist iktisadi anlayış ile birlikte, yeni yoksullar görünür hale gelmişlerdir. Türkiye büyükşehirlerinde 2013 yılının ortalarında başlayıp haftalarca süren toplumsal olaylar, “Gezi parkı olayları” olarak adlandırılmıştır. Bu çalışmada yeni yoksullarında bu olaylarda yer aldığına yönelik sav ileri sürülmüş olup bu çerçevede, yoksulluk kavramı etraflıca ele alınıp, dünyada ve Türkiye’deki tezahürü irdelenmiş, yeni yoksulluk

1 Dr., Battalgazi Kaymakamlığı

kavramı, nitelikleri konu edinilip, bu çerçevede kamu yöneticilerine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Yoksulluk, Yeni yoksulluk, Kamu yöneticileri, Gezi parkı olayları

Giriş

Yoksulluk sorunu insanoğlunun doğayla tanışmasına kadar eskilere dayanmaktadır. Yoksulluk, toplumlarda istikrarlı varlığını tarihin her döneminde, yaşam ve yönetim biçimleri, gelenekleri, coğrafyaları ve diğer tüm özellikleri ne kadar farklı olursa olsun devam ettirmiştir. Özellikle sanayi kapitalizminin doğup gelişmesiyle birlikte yaşanan gelir farklılıklarının derinleşmesi ve kentlerin iktisadi yapısıyla birlikte yaygınlaşıp süreklileşmiştir.

Yaşanan bu değişim, süregelen yoksulluk anlayışını aşmış ve yeni bir yoksul sınıfı doğurmuştur. “Yeni Yoksulluk” olarak nitelendirilen bu durum, hali hazırda devam eden yoksulluk sorunundan bile daha karmaşık ve içinden çıkılmaz bir durum olarak ifade edilmektedir. Yeni yoksullar genellikle kapitalist üretim ve tüketimin yoğun olarak yaşandığı kalabalık kentlerde daha sık görülmektedir, yeni yoksullar tamamen güvencesiz ve sosyal dışlanmayla karşı karşıyadırlar. Dünyada yaşanan bu süreç Türkiye’de de benzer bir seyir izlemiştir. Özellikle 1980’li yıllardan sonra Türkiye’de yoğunlaşan kapitalist iktisadi anlayış ile birlikte, yeni yoksullar görünür hale gelmişlerdir.

Türkiye büyükşehirlerinde 2013 yılının ortalarında başlayıp haftalarca süren toplumsal olaylar, “gezi parkı olayları” olarak adlandırılmıştır. Bu çalışmada yeni yoksullarında bu olaylarda yer aldığına yönelik sav ileri sürülmüş olup bu çerçevede, yoksulluk kavramı etraflıca ele alınıp, dünyada ve Türkiye’deki tezahürü irdelenmiş, yeni yoksulluk kavramı, nitelikleri konu edinilip, bu çerçevede kamu yöneticilerine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

1. Yoksulluk Kavramı

Yoksulluk kavramı çok çeşitli şekillerde tanımlanmakta olup, kavram üzerinde bir anlaşma sağlanamamaktadır. Nereden bakıldığına göre değişen bir kavram olan yoksulluk, günümüzün en önemli sosyal sorunlarından biridir. Nasıl bir tanımlama olacağı hangi yöntemlerin kullanılacağı konusunda bir görüş birliği ve kurumsal bir tavır görülememesinin temel sebebi sorunun yanlış teşhis edilmesinden kaynaklandığının altı çizilmelidir.

1.1 Yoksulluk Türleri

Marshall'a göre (1999: 825) yoksulluk “maddi kaynaklardan, bazen de kültürel kaynaklardan yoksun kalındığını tanımlayan bir durum” olarak da ifade edilmiş fakat yoksulluğun tanımlama güçlülüğünden dolayı, birçok türü ve tanımlaması vardır. Bu bölümde bazı türlerine yer verilmiştir.

1.1.1. Mutlak Yoksulluk

Yoksulluğun nasıl tanımlanması gerektiği kolayca yanıtlanabilecek bir soru değildir. İnsanın biyolojik olarak kendisini üretebilmesi için gerekli kaloriyi ve gerekli diğer besin bileşenlerini sağlayacak beslenmeyi gerçekleştirmeyen kişiler mutlak yoksul sayılmaktadır. Tanımın insanın biyolojik özelliklerini esas alarak yapılmış olması ona mutlaklık niteliği kazandırmaktadır (Tekeli, 2000: 142). Mutlak yoksulluk, yoksulluk tanımları içindeki en eski ve en temel yoksulluk tanımıdır (Erdugan, 2010: 9). Hane halkı veya bireylerin, biyolojik olarak yaşantılarını sürdürebilmeleri için, ihtiyaç duydukları yiyecek, barınak ve asgari tıbbi hizmetler gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak olarak da ifade edilebilir (Erdem, 2006: 327).

Dünya Bankası'nın 1990'daki çalışmasında “mutlak yoksulluk” (Absolute Poverty) kavramı tanımlanmıştır. Bir insanın hayatta kalabilmesi için gerekli minimum kalori miktarı olan 2400 k/cal hesaplama-sına dayanılarak (tıbben; normal bir erişkin için yeterli kalori miktarı

2800–3000, ağır işlerde çalışanlar için ise işin niteliğine göre 3200–3800 k/cal ihtiyacı esas alınmaktadır) geliştirilmiştir (DPT, 2001: 102). Temel insani ihtiyaçlara göre yapılan bu tanımlama, en çok bilinen ve dile getirilen yoksulluk türüdür.

1.1.2. Göreli Yoksulluk

Maddi kaynakların, toplumda adet haline gelmiş veya en azından özendirilen ve onaylanan normal etkinliklere katılımın gerçekleşmesi durumunun, konfora ve yaşam koşullarına sahip olmanın olanaksız veya son derece kısıtlı hale gelecek kadar yetersiz kalması (Şenses, 2003: 91) şeklinde verilen tanım ise göreli yoksulluğu ifade etmektedir. Mutlak yoksulluk kavramı ile sadece gıda yoksulluğu ön plana çıkarırken göreli yoksullukta ise kişi başına düşen ortalama gelir ve alt sınıfın geliri vurgulanmaktadır (Dansuk, 1997: 6).

Dünya Bankası, dört adet yoksulluk çizgisi kullanmıştır; uluslararası bir standart haline gelmiş olan kişi başına günde bir dolar esasına göre belirlenen yoksulluk çizgisi, asgari gıda maliyeti çizgisi, temel gereksinimler maliyeti çizgisi, ve ulusal gelir ortalamasının yarısı olarak belirlenen göreli yoksulluk çizgisidir (Koyuncu ve Şenses, 2004: 26). Bireyin toplumun bir üyesi olarak varlığını sürdürememesi, yani gerekli asgari ekonomik imkanlara sahip olamamasını ifade eden türdür.

1.1.3. İnsani Yoksulluk

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (ing. UNDP) , gelişmekte olan ülkelerde yoksulluğu “insani yoksulluk” olarak tanımlamakta buna göre; insani yoksulluk üç kriterden yola çıkarak hesaplamaktadır: Beklenen Yaşam Süresi: Uzun bir yaşamdan yoksun olma insani yoksulluğun ilk göstergesi olarak kabul edilmektedir. UNDP, hesaplamalarında 40 yaş esas almakta ve bu yaşın altındaki yaşam süresini insani yoksulluğun bir ögesi olarak değerlendirmektedir. Eğitim: Eğitim imkanlarından yoksun olma, insani yoksulluk indeksinin ikinci göstergesini oluşturmaktadır. Hesaplamalarda yetişkinler arasındaki okuma yazma

bilmeme oranı insani yoksulluğun bir diğer kriterini oluşturmaktadır. Ekonomik ve Sosyal İmkanlar: Bireylerin ekonomik ve sosyal imkanlardan yoksun olması, insani yoksulluk indeksinin bir diğer göstergesini oluşturmaktadır. UNDP aşağıda belirtilen başlıca üç veriden yararlanarak ekonomik ve sosyal imkanlara sahip olma düzeyini belirlemektedir: Sağlıklı içme suyuna sahip olmayan nüfus yüzdesi, temel sağlık imkanlarından yoksun olan nüfus yüzdesi, 5 yaşın altında olan ve yeterli beslenemeyen nüfus yüzdesi, belirtilen üç kriterin (yaşam süresi, eğitim, ekonomik ve sosyal imkanlar) ortalaması alınarak “insani yoksulluk indeks değeri” tespit edilmektedir (KSGM, 2008: 7). İnsani yoksulluğu belirlemek ve değerlendirmek için İnsani Gelişme kavramı kullanılmaktadır.

1.1.4. Çalışan Yoksullar

İşgücü piyasasında son yirmi yıl içinde ortaya çıkan ve gelişerek kökleşen süreçlere bağlı olarak, istihdam ve istihdam sonucunda elde edilen gelir insanları yoksulluktan kurtaramamaktadır. Çalışan yoksulluğuna, çalışma sonucunda temel gereksinimlerini karşılayacak düzeyde gelirin elde edilememesi neden olmaktadır. Gelişmekte olan veya gelişmiş ülkelerde geniş çalışan kümeleri çalışmalarını karşılığında elde ettikleri gelirle temel gereksinimlerini karşılayamamakta ve çalışan yoksul olarak adlandırılmaktadır (Kapar, 2005: 196). Özellikle günümüzde güvencesiz, part-time, esnek çalışma modellerinden dolayı çalışanlar arasında yoksulluk oranı giderek artış göstermektedir.

1.1.5. Geçici ve Kalıcı Yoksulluk

Tekeli'ye göre (2002: 38), yoksulluk bir durum olarak görülürse, yoksulluğu yaratan öğelerin niteliklerine bakılarak kalıcı ve geçici olmak üzere iki türe ayrılabilir. Kalıcı yoksulluk; bireylerin kapasitelerinin bulunmaması dolayısıyla olur. Geçici yoksulluk ise kapasiteyle ilgili bir sorundan kaynaklanmaz, daha çok mevcut ekonomik sistemdeki geçici daralmalardan kaynaklanır. Örneğin bir kişinin işini kaybetmesi

nedeniyle olur. Kişi yeni bir iş bulduğunda ortadan kalkar. Günümüzde yaşanan derin gelir farklılıkları yüzünden yoksulluk daha da kalıcılaşmakta, bireyler, aileler ve hatta toplumlar süregelen yoksulluk sorunundan kurtulamamaktadırlar.

1.1.6. Kent Yoksulları

“Kent Yoksulları” kavramı, 1996 yılı Birleşmiş Milletler HABİTAT raporunda nüfusun kentlerde yaşayan bir kesiminin, çeşitli nedenlerle, tarihsel ve coğrafi olarak belirlenmiş asgari bir geçim standardını sağlayabilecek yeterli kaynaklara ve konuta ulaşamaması, barınma yoksulluğu ile beraber davranışsal ve toplumsal ilişkiler açısından sorunlara yol açabilecek bir konumda olması durumu olarak açıklanmıştır (Kalaycıoğlu ve Rittersberger-Tılıç, 2002: 201). Kentsel yoksulluk özellikle tüketim ve üretim ilişkisine yeterince dahil olmayan, kentli nüfus arasında çok yüksek seviyelerdedir.

1.1.7. Nöbetleşe Yoksulluk

Nöbetleşe yoksulluk, eşitsiz güç ilişkileri temelinde kentli yoksul kesim içinde bir grubun diğerlerinin üzerinden zenginleşmesini, refahını arttırmasını betimlemektedir. Temel özellikleri: Arsa ve konut piyasasında kurulan ilişkilere dayanması, iş piyasasında kurulmuş olan, özellikle hemşerilik esaslı ilişkilerle eklenmesi, bu piyasalarda yaratılan getirilerin sistem içinde yer alanlara eşitsiz dağılımı, bu eşitsiz getiriler temelinde yükselen politik ilişkilerdir (Işık ve Pınarcıoğlu, 2003: 80).

Görüldüğü üzere yoksulluk üzerine çokça tanım mevcuttur, sorun devam edip şekil değiştirdikçe de çeşitli disiplinlerde çeşitli tanımlar yapılmaktadır. Yoksulluk çağımızın en önemli sorunlarından biri olarak gösterilmektedir ve son yaşanan küresel krizlerle birlikte kavram üzerinde daha derinlemesine tartışmalar ve çalışmalar yapılacağı muhakkaktır.

1.1.8. Kapitalizmin Sonucu Olarak Yoksulluk

Kapitalizm öncesinin büyük uygarlıkları, zenginliğin ancak başkaları aleyhine mümkün olduğunun farkında oldukları için, zengini ve zenginliği muteber saymazlardı. Büyük dinlerin ve kültürlerin faizi yasaklaması boşuna değildi. İsrâf lânetlenmişti. Çok mal haramsız olmaz denirdi. İncil’de, bir devenin iğnenin deliğinden geçmesi, bir zenginin cennetin kapısından geçmesinden daha kolaydır deniyor. Hem paraya hem Tanrıya tapamazsınız... Benzer anlayış ve tespitler başka din ve kültürlerde de az-çok aynı kesinlikte ifade edilmiştir (Başkaya, 2008: 3).

Dolayısıyla, yoksullaşma ve zenginleşme aynı toplumsal örgütlenmenin ürünüdür. Bu örgütlenmede yoksulluk zenginliği artırmanın bir fonksiyonudur. Kapitalist sistem kendini yeniden üretebilmek için düşük ücretle çalışacak belli bir emek gücüne ihtiyaç duymaktadır. Yoksulluk ücretleri düşürdüğü için işlevsel bir rol oynamaktadır. Ancak günümüzde, dünya ekonomisinin geldiği noktada, sistemin işleyişinde yoksullara gereksinim giderek azalmaktadır. Emek artık, kapitalizmin endüstriyel evresinde olduğu gibi zenginliğin tek kaynağı değildir, tam tersine emek verimin artırılması önünde bir engel haline gelmiştir. Günümüzde sermaye birikimi rasyonelleştirildikçe çalışan sayısı azaltılmakta, iktisadi büyüme ve istihdam artışı karşıt amaçlar olarak görülmeye başlanmaktadır (Bauman, 1999: 93-96). Yoksulluk olgusu toplumların gerçek gündem maddesi olarak sürekli yerini korumaktadır.

Şüphesiz eşitsizliğin meşrulaştırılabilmesinde, toplumun o zamanlar ilahi olarak temellendirilmesinin ve yoksulluğun “takdir-i ilahi” olarak görülerek “öteki dünya”da ödüllendirilecek bir durum olarak kabul edilmesinin başat rolü olmuştur (Tekeli, 2000: 139). Örneğin, yoksulluğu bir erdem olarak gören Hıristiyan ahlak anlayışı, kazanç sağlama çabasını aşağılamıştır. Kapitalizm öncesi tüm toplumsal sistemler, insanın kendi adına ekonomik kazanç elde etmesi fikrini şiddetle reddetmişlerdir (Wallerstein, 1992: 13). Yoksulluk ayrıcalıklı yerini 16. yüzyılda başlayan reform hareketinden esinlenen dini akımların zenginleşmeye de

dinsel bir temel kazandırmasından sonra kaybetmeye başlamıştır. Sanayi devrimiyle egemenliğini pekiştiren kapitalist ahlak anlayışının yerleşmesine zenginliğin yüceltilmesi, yoksulluğun ise aşağılanarak mahkum edilmesi eşlik etmiştir (Weisskopf, 1995: 146-147).

Diğer bir deyişle, insan aklına ve girişimciliğine duyulan inanç üzerinde temellenen ve kağıt üstünde de olsa herkese seçme ve girişimci olma (eşitlik ve özgürlük) hakkı tanıyan modern sanayi toplumu, daha önceki kast sistemlerinin aksine geçişken ve dinamik bir yapıya sahiptir. Herşeyin yeni baştan kurulabileceği, yeninin sürekli eskinin yerini alabileceği, değişimin yenilik arzusunun bir sonucu olarak giderek artan ölçülerde hızlı olduğu, bireysel olarak iktisadi konumların her an yerinden oynatılabileceği bu istikrarsız dinamik yapı içinde (İnsel, 2004: 38), “yoksul” ile “zengin”in yaşam düzeyleri arasında karşılaştırmalar yapmak, gelir düzeyini yükselterek sınıf atlamaktır (Weisskopf, 1995: 147). Bunun olması için gereken şeyin kapitalist üretim tarzının değiştirilmesinden geçtiğinin bilinmesi gerekmektedir.

“Mesela dünyanın en zengin adamı olan Warren Buffett’ın serveti 62 milyar dolar. Bu, Warren Buffett’ın milyarderlerin en akıllısı ve en çalışkanı olduğu anlamına gelir. Bu miktar dünya ülkeleri GSMH sıralamasında 56’ncı sırada... Başka türlü söylersek, bir başına Warren Buffett 167 ülkenin her birinin milli gelirinden daha fazla servete sahip. Zira Birleşmiş Milletler Örgütü’nün verdiği rakamlara göre, dünya’da [küçük ada ve kent devletleri de dahil] irili-ufaklı 224 ülke var. Ve Warren Buffett bir başına 56 devletten sonra geliyor... Böylesine akıl almaz bir durum, böylesine büyük bir skandal olabilir mi? Oysa bu durum küresel kapitalizm çağında son derecede olağan ... Bir başka örnek: “Ünlü çokuluslu şirket Walt Disney’in Port au Prince’de [Haiti], pijama, çocuk giysisi, çamaşır, tişört, vb. üreten bir şubesi var. Bundan birkaç yıl önce işletmenin CEO’su [başkan-genel müdürü] olan Michael Eisner, saatte 2783 dolar kazanıyordu. Fabrikada çalışan kadın işçiler de saatte 28 cent kazanıyordu. Bir kadın işçinin başkan-genel müdürün bir saatte kazandığını

kazanmak için, tam 16 yıl 8 ay aralıksız çalışması gerekiyordu... Fakat hepsi bu kadar değil, yetkin, yetenekli, “işbitirici” başkan-genel müdür Eisner, bir de yılsonunda 181 milyon dolar değerinde hisse senedi ‘kazanıyordu’... Bu, 19 bin Haitiliyi ve ailesini 14 yıl yaşatmaya yetecek bir miktardır“ (Başkaya, 2009:1-2).”

Sınıfsal temelden uzak bir anlayışla bakılan yoksulluk olgusunun ayakları havada kalacaktır. Yoksulluk tarihin en eski olgularından biri olmakla birlikte özellikle kapitalist süreç ve özellikle sanayi kapitalizmiyle birlikte artık alt gelir grupları için, içinden çıkılamayacak kadar kötü bir seviyeye gelmiştir. Tarihin şahit olmadığı kadar gelir farklılıklarının olduğu bu süreçte, yoksulluk sürekli nitelik değiştirerek ve yaygınlaşarak ve de hiçbir fark gözetmeden tüm dünyada etkisini arttırmaktadır. Bu çerçevede buna neden olanın, dünyaya sirayet eden birikim sisteminin temel oluşumunda aramak gerekmektedir, yoksulluk olgusunun genişleyip yayılmasının yegane sebebi birikim sisteminin bu yapısıdır yani ‘ zengin daha zengin yoksul daha yoksul’.

Yeni yoksulluk kavramı diğer bölümlerde ele alındığından dolayı bu bölümde söz edilmemiştir.

1.2. Dünyada Yoksulluğun Görünümü

Dünya’da yoksulluk giderek önemini arttıran bir sorun olarak karşımızdadır (Magdoff, 2001: 1). Ülkeler arasındaki gelir eşitsizliği 200 yıldır var olmakla beraber özellikle 1980’li yıllardan itibaren ciddi artış göstermiştir. Dahası, gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasındaki gelir adaletsizliği düzelme yolunda da görünmemektedir. (Danışoğlu, 2004: 216-217). Yoksulluk günümüz dünyasında karmaşık ve heterojen bir sorun olarak görülmektedir. Dünyada yoksulluk sorununun yoğun yaşandığı çeşitli bölgeler vardır. Özellikle Güney Asya ve Sahra Altı Afrika’sında mutlak yoksulluk yüksek oranlara ulaşmıştır. Yapılan tahminlere göre Güney Asya’da ve Sahra Altı Afrika’sında nüfusun % 40’ından fazlası mutlak yoksulluk sorunuyla mücadele etmektedir (Es ve Güloğlu, 2009:

234). Birleşmiş Milletler 2006 yılı İnsani Gelişme Raporu ile dünya üzerindeki gelir dağılımı adaletsizliği ortaya koymuştur. Rapora göre en fakir yüzde 20'lik kesim dünya gelirinin yalnızca yüzde 1,5'ini almaktadır. Bunun yanı sıra en fakir yüzde 40'lık dilim toplam gelirin yalnızca yüzde 5'ini almaktadır. OECD ülkelerinde yaşayan her 10 kişiden 9'u dünya gelir dağılımında ilk yüzde 20'lik dilimdedir. Buna karşın Sahra Altı (Sub-Sahara) Afrika ülkelerinde yaşayan her 2 kişiden 1'i en fakir yüzde 20'lik dilimdedir. Dünya nüfusunun yüzde 80'i ortalama Dünya geliri olan 5533 \$'dan daha düşük gelir elde etmekte ve dünyanın en zengin ilk 500 kişisinin yıllık geliri servetleri hariç olmak üzere 100 milyar \$'ı aşmaktadır. Bu rakam dünyanın en fakir 416 milyon kişisinin yıllık geliri toplamına eşittir (Karaman ve Özçalık, 2007: 25-30, UN, 2009: 13-19).

Bir ülkedeki gelir dağılımı eşitsizliği o ülkenin ekonomisinin ne kadar kırılğan olduğuyla da ilişkilidir. Bu durumu söz konusu ülkelerde sıkça meydana gelen enflasyon krizleri ve iktidar değişiklikleriyle ilişkilendirmek mümkündür. Aynı zamanda gelirin paylaşımı devletin uyguladığı para ve maliye politikalarıyla doğrudan sağlanmaktadır. Yani devlet gelir dağılımındaki düzensizliği uyguladığı vergi, bütçe, harcama ve para politikalarıyla gidermeye çalışmaktadır. Gelir dağılımı adaletsizliği bir dünya sorunudur. Ülke hükümetlerinin ortaya koyduğu yeniden dağıtım politikalarıyla birlikte devletin ekonomiye karışması hatta ekonominin içerisinde yer alması daha da artmıştır. Bu durum piyasa ekonomilerinde geri dönülemez bazı sonuçlara yol açmıştır (Karaman ve Özçalık, 2007:25-30)

Yoksulluk tanımlarının çeşitliliğinde, süreç içerisinde değişim sergileyen birçok değişken rol oynamakla birlikte, içinde bulunulan toplumun gelişmişlik düzeyi önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü fiziksel ihtiyaçlarını karşılayamayan geri kalmış bir ülkede ağırlıklı olarak asgari kalori hesabına dayanan yoksulluk tartışılırken, gelişmekte olan ülkelere kalori hesabının yanı sıra devlet ve toplum kurumlarından dışlanmanın getirdiği yoksulluk da fazla tartışılır olmaktadır (Aydın ve Turgay, 2011: 252). 2000'li yılların başından itibaren uluslararası kuruluşlar

ve ulusal kuruluşlar yoksulluk verilerini yayınlamayı bırakmış ve bilgi paylaşımına gitmemişlerdir. Özellikle kıtlığa dayalı yoksulluğun azaltılması, fakat kıtlık dışındaki yoksulluğun küresel ve ulusal ölçekte yaygınlaşması bu verilerin yayınlanmamasına bir delil niteliğindedir.

1.3. Türkiye’de Yoksulluk ve Oranları

Türkiye’de yoksulluk sorunu, 1990’lı yıllara kadar resmi olarak dillendirilmeyen ve özellikle ekonomi bilimi içinde çok irdelenmeyen bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Artan küresel yoksulluk ve uluslararası kuruluşların bu konudaki çalışmaları ile ülke içinde artan kır yoksulluğunun yanı sıra kent yoksulluğu ve işsizlik gibi sorunlar “yoksullaşma olgusu”na olan ilginin artmasına da yol açmıştır (Altay, 2005: 176). Türkiye’de yoksulluk çalışmalarının dünyayla kıyaslandığında uzun bir geçmişi olduğunu söylemek mümkün gözükmemektedir. 1990’lı yıllarla yoğunluk kazanan çalışmaların hemen hepsinde araştırmacılar, yoksulluk konusunda çalışma yapmalarının temel sebebi olarak yoksul sayısının artmasına ve yoksulluğun sonuçlarının giderek daha da kötüleşmesini göstermektedirler (Şentürk, 2009: 209).

Türkiye’nin bugünkü gündemi birçok siyasi konuyla işgal edilmiş durumda, yoksulluk ise, taşıdığı bireysel değil toplumsal niteliğe rağmen geri plana itilmiş görünüyor (Atılğan ve Çakar, 2007: 68). Türkiye 1999 ve 2001 krizleri sonrasında, 2002 sonrası dönemde uygulanan sıkı ekonomik politikanın da tesiriyle önemli ekonomik büyüme göstermektedir. Özellikle % 7,5 ortalama yıllık gayri safi yurtiçi hasıla artışı, enflasyonun tek haneye inmesi ve bütçe açıklarının azaltılması uygulanan ekonomik programın başarısını gösterirken işsizliğin % 9 civarına olması ve reel ücretlerin düşmesi de uygulanan politikaların yoksulluğu ve gelir dağılımındaki dengesizlikleri azaltıcı etkisinin zayıf olduğunu göstermektedir (Güloğlu ve Güder, 2007: 1).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) yoksulluk oranlarını açıklamakla yetkilidir. TÜİK çalışmalarında kriter olarak gıda yoksulluğu ve gıda artı gıda dışı yoksulluğu ele almaktadır. Bu çerçevede öncelikle gıda yoksulluğunu bakıldığında:

**Çizelge-1: Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre
Fert Yoksulluk Oranları, 2002-2012**

Türkiye	2002	2003	2004	2005	2006	2007(*)	2008	2009	2010	2011	2012
Kişi başı günlük 2,15 \$'ın altı (1)	3.04	2.39	2.49	1.55	1.41	0.52	0.47	0.22	0.21	0.14	0,06
Kişi başı günlük 4,3 \$'ın altı (1)	30.30	23.75	20.89	16.36	13.33	8.41	6.83	4.35	3.66	2.79	2,27
Kent											
Kişi başı günlük 2,15 \$'ın altı (1)	2.37	1.54	1.23	0.97	0.24	0.09	0.19	0.04	0.04	0.02	0.02
Kişi başı günlük 4,3 \$'ın altı (1)	24.62	18.31	13.51	10.05	6.13	4.40	3.07	0.96	0.97	0.94	0.60
Kır											
Kişi başı günlük 2,15 \$'ın altı (1)	4.06	3.71	4.51	2.49	3.36	1.49	1.11	0.63	0.57	0.42	0.14
Kişi başı günlük 4,3 \$'ın altı (1)	38.82	32.18	32.62	26.59	25.35	17.59	15.33	11.92	9.61	6.83	5.88

Kaynak: (TÜİK- 2012 Yoksulluk Çalışması, 2013, <http://www.tuik.gov.tr/Pre-HaberBultenleri.do?id=16023>).

Kişi başı günlük harcaması, cari satınalma gücü paritesine göre 2,15 doların altında kalan fert oranı 2010 yılında % 0,21 iken, bu oran 2011 yılında % 0,14 olarak tahmin edilmiştir. 4,3 dolar sınırına göre ise 2010 yılında % 3,66 olan yoksulluk oranı, 2011 yılında % 2,79 olarak gerçekleşmiştir. Cari satınalma gücü paritesine göre 4,3 dolar sınırı esas alındığında, kırsal yerleşim yerlerinde yaşayanlarda 2010 yılında % 9,61 olan yoksulluk oranı, 2011 yılında % 6,83 olarak tahmin edilmiştir. Aynı yoksulluk sınırına göre kentsel yerlerde yaşayanların yoksulluk oranları 2010 yılı için % 0,97, 2011 yılı için ise % 0,94 olmuştur. 2012 yılında ise oranlar daha düşük seviyelere inmiştir (TÜİK-2012 Yoksulluk Çalışması, 2013). Türkiye’de gıda yoksulluğunun son on yılda içerisinde bitme noktasına geldiği görülmektedir.

Türkiye'nin gıda artı gıda dışı yoksulluk oranı her yıl TÜİK tarafından açıklanmaktadır. En son 2011 yılının başında 2009 yılına ait yoksulluk oranları açıklanmış olup, 2010 yılına ait yoksulluk oranlarının açıklanmasını 2012 yılının sonuna ertelendiği ifade edilmiştir, fakat 2012 sonu itibarıyla bu çalışmanın yayınlanmadığı, yapılan açıklamada çalışmaların devam ettiğini ifade edilmiş, belli bir tarih verilmemiştir. Çizelge-2'de 2002-2009 yılları arasında gıda artı gıda dışı yoksulluk oranları verilmiştir.

Çizelge-2: Türkiye'de Yoksulluk Oranları (2002-2009)

Yöntemler	Fert yoksulluk oranı (%)							
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	26.96	28.12	25.60	20.50	17.81	17.79	17.11	18.08
Harcama esaslı görelî yoksulluk	14.74	15.51	14.18	16.16	14.50	14.70	15.06	15.12

Kaynak: (TÜİK, 2012, http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=23&ust_id=7).

2009 yılında Türkiye'de fertlerin yaklaşık, % 18,08'i yani 12 milyon 751 bin kişi gıda ve gıda dışı harcamaları içeren yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. 2008 yılında bu oran % 17,11'dir. Kişi başı günlük harcaması, satın alma gücü paritesine göre 1 doların altında kalan fert bulunmamaktadır (TÜİK-2009 Yoksulluk Çalışması Sonuçları, 2012: 1). TÜİK tarafından 2009 yılı için verilen bu verilerden sonra 2010 ve sonrası için veri yayınlanmamıştır. Verinin yayınlanmaması bu oranların giderek artış gösterdiğinin kanıtı niteliğindedir.

Bir başka açı olan "TL" bazında ise TÜİK' in 2010 açlık ve yoksulluk sınırları; dört kişilik hanenin aylık açlık sınırı 318 TL, aylık yoksulluk sınırı ise 896 TL olarak hesaplanmıştır. Dört kişilik bir aile 318 TL aylık gelir elde ediyorsa aç değildir. Şimdi aynı dönemde Türkiye genelinde 1 adet somun ekmek 50 kuruştur, ortalama 1 kişi 3 adet somun

ekmeği yediği düşünülürse dört kişilik bir ailede günde 12 adet somun ekmeğe eder, buda 180 TL'ye karşılık gelmekte. Geriye kalan 128 TL ile ne yapılacağını TÜİK' in açıklaması gerekmektedir. TÜİK araştırmacılarının ve yöneticilerinin bunu nasıl bir hesaplama yöntemiyle yaptıklarını, hangi ölçüleri aldıklarını açıklamaları gerekmektedir. Bu ölçütün sahra altı Afrika için kullanılan değer olduğunu bilinmelidir. Gerçekte piyasa koşullarında bir araştırma yapıldığında gerçek yoksulluk ve açlık sınırı tespit edilebilir.

Başka bir sorun ise TÜİK tarafından belirlenen yoksulluk sınırı (gıda+gıda dışı) ile asgari ücret komisyonunun belirlediği asgari ücret arasında önemli farklar vardır, şöyle ki: TÜİK 2010 yılı yoksulluk sınırı (gıda+gıda dışı) 896 TL, aynı döneme ait ocak- haziran 2010 yılı 16 yaşından büyükler için net asgari ücret 576,60 TL'dir (TÜİK- Hanehalkı Büyüklüğüne Göre Yoksulluk Sınırları, 2012, ÇSGB, 2012). Aradaki 319,40 TL fark olup bu farkın neden olması gerektiğinin bir açıklaması yoktur. Devletin kurumlarının yoksulluğa ve asgari geçim oranlarına bakış açısı arasında önemli farklılıklar vardır, mevcut durumda asgari ücretin net veya brüt oranları üzerinden yoksulluk hesaplamaları yapılmaktadır. Örneğin genel sağlık sigortası (GSS) asgari ücretin brüt üçte bir oranı üzerinden gelir testi yapmakta, SYDV'ler sigortalı olup geliri yetersiz olanlara yaptığı yardımlarda haneye giren gelirin kişi başına net asgari ücretin (asgari geçim indirimi çocuksuz bekar kişi için olan rakam çıkarıldıktan sonra geriye kalan) üçe bölünmesiyle kalan tutar üzerinden yapılan oranla yardım yapmaktadır. Bu açıdan bu oranların tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir.

2. Yeni Yoksulluk

1980'lerle birlikte, küresel sermayenin yaygınlaşması, sanayi toplumlarının yapısında derin farklılaşmalar ve yapısal değişimlerin ortaya çıkması ile birlikte, toplumsal birleşmeye tehdit oluşturan, devam eden işsizlik, gettolaşmanın (gecekondulaşmanın) yaygınlaşması ve aile yapısında değişiklikler gibi yeni problemler ortaya çıkmaya başlamıştır (Sapançalı, 2005: 59).

Yeni yoksulluk özellikle gelişmiş ülkelerde görülmektedir. Mevcut sistemin içerisinde yer almayan, sosyal, siyasal ve ekonomik olarak dışlanan insanlardan meydana gelmektedirler. Akrabalık, yakın çevre, aile veya arkadaş gibi sosyal bağları oldukça azdır. Ekonomik olanaklardan yararlanma düzeyleri düşük olup, kent içerisinde tecrit edilmeye çalışılan insanlardır. Yoksullukları sürekli hale gelmiştir. Bu durum onların yoksulluktan kurtulmalarına imkan vermemekte ve yoksulluğa mahkum etmektedir (Erdem, 2006: 344-345).

Buğra ve Keyder (2003: 21) yeni yoksulluğun, toplumsal dışlanma riski taşıyan, kenarda kalan, özellikle ekonomik ilişkiler açısından sistemle bütünleşmesi giderek zorlaşan bir tabakayı işaret ettiği söylemektedirler. Bu şekilde gelişip derinleşen bir tabakaya paralel olarak bir tarafta neoliberal ekonomi devletin sosyal kamu harcamaları ve sosyal güvenlik sisteminin altını oymakta; diğer tarafta ise değişen sosyo-ekonomik yapıyla birlikte eski geleneksel geniş aile dayanışması ve toplumsal ilişkiler de varlığını koruyamaz hale gelmektedir. Dolayısıyla, toplumsal olarak dışlanan kesimin tekrar topluma kazandırılmasında eski tip mahalle içi ayni ve nakdi yardım destekleri, aile veya komşu desteği gibi yöntemler geçerliliğini yitirmiştir. Ayrıca bu şartlar altında, insanlar, köylülükten yahut küçük üreticilikten veya enformellikten kent ekonomilerinin daha bütünsel bir parçası olmaya geçiş sürecini tamamlayamayacak, sürekliliği olmayan işlerden elde ettikleri gelir bir birikim sağlayamayacak ve gereken ölçüde ailenin yeniden üretimini (çocukların gereği gibi beslenmesi ve eğitimini) dahi karşılayamayacaktır (Buğra ve Keyder, 2003: 23).

Yeni yoksulluk açlığa dayalı yoksulluktan sürekli risk altındaki yoksulluğuna geçişin emarelerini barındırır. Yeni yoksulluk yalnızca gelir ve tüketim sorunları dolayısıyla yoksulların mutlak yoksulluk çizgisinde yaşamasıyla ilgili değil, onların yaşamlarını iyileştirecek yapılabirliklerini kısmen veya tamamen yitirmesiyle ilgilidir (Işık ve Pınarcıoğlu, 2001: 70-73).

Yeni yoksulları diğer yoksullardan ayıran en önemli özellikleri, yeterli gelire sahip olmamadan dolayı yeterince tüketememek ve sosyal

çevreden, toplumdan dışlanma duygusudur. Sosyal dışlanma yoksulların ele alınmasında anahtar kavram olarak batı toplumlarında kullanılmaktadır (Erdem, 2006: 343).

3.Yeni Yoksullar Gezi Parkı Olaylarında

Türkiye’de “Gezi Parkı Olayları” olarak nitelendirilen süreç; 2013 Taksim Gezi Parkı protestoları, İstanbul’un Beyoğlu ilçesinde bulunan ve sadece umumi hizmette kullanılmak koşulu ile tapuda İstanbul Büyükşehir Belediyesi’ne tahsis edilmiş olan Taksim Gezi Parkı’na İstanbul “6’ncı İdare Mahkemesi ve 2 Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu” kararı olduğu halde Topçu Kışlası’nı Taksim Yayalaştırma Projesi çerçevesinde imar izni olmadan yeniden inşa etmesini engelleme eylemi olarak başlamıştır. 27 Mayıs 2013 tarihinde iş makinelerinin parka girmesinin ardından bu haberin sosyal medya aracılığıyla kısa sürede yayılması sonucunda bazı bireyler parka gidip çalışmalarını durdurma çalışmasına polis müdahalede bulunmuştur. Başta İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyükşehirler olmak üzere Türkiye’nin diğer illerine de yayılmıştır. Projenin dayanağı olan planlar İstanbul 1. İdare Mahkemesi tarafından 6 Haziran 2013 tarihinde iptal edilmiştir. İçişleri Bakanlığının 23 Haziran’da yaptığı açıklamaya göre Bayburt ve Bingöl hariç 79 ilde düzenlenen eylemlere toplam 2.5 milyon kişi katılmış, bundan daha fazla kişi de sosyal ağlar üstünden destek vermiştir. Olaylar sonucunda 7 sivil ve 2 güvenlik görevlisi; hayatını kaybetmiş, 8163 kişi yaralanmıştır (Hürriyet, Milliyet, Cumhuriyet, Zaman ve Yenişafak Gazetelerinin Muhtelif Haberleri, 2013).

Yaşanan bu süreç ifade edildikten sonra yeni yoksulluğun temel nitelikleri sıralanıp gezi olaylarının gerçekleştiği mekan ve insan profili açısından bir değerlendirme yapılmıştır.

Yeni yoksulluğun temel nitelikleri;

- Genel yoksul anlayışı ve profiline benzememektedir.
- Açlığa dayalı yoksulluk değildir.

- Kapitalist üretim ve tüketim anlayışının yoğun olduğu kalabalık kentlerde kümelenmiştir.

- Yoksulluk süreklileşmiştir.

- Yoksullar, yoksulluklarını kabullenmişlerdir.

- Aile, arkadaş, semt birlikteliği anlayışı yerine, yalnız bireylerden oluşmaktadır.

- Genellikle genç nüfusta yoğunluk kazanmıştır.

- Yaşadıkları kentlerin ötekisi konumundadırlar.

Bu perspektifle ele alındığında Türkiye’de “gezi parkı olayları” olarak nitelendirilen ve birçok büyük kentte yaşanan olaylarda yeni yoksullarında yer aldığını ve bu yeni yoksulların bu bölümde ifade edilen “yeni yoksulluğun temel nitelikleri” çerçevesinde bir değerlendirmeye tabi tutulduğunda şöyle bir sonuç ortaya çıkmaktadır:

- Gezi olayları başta İstanbul, Ankara, Adana, Mersin, İzmir olmak üzere genellikle büyük kentlerde olmuştur.

- Gezi olaylarına kentte güvencesiz işlerde çalışanlardan yoğun bir katılım olmuştur.

- Olaylarda yer alanların büyük çoğunluğu gençlerden oluşmuştur.

- Öğrencilerden olaylara büyük bir katılım olmuştur (üniversite mezunları arasında yaşanan işsizlikten kaynaklanan güven yetersizliği).

- Olaylara karışanların büyük çoğunluğunun gelir seviyesi yetersizdir.

Türkiye’de 2013 yılının ortasında başlayıp haftalarca süren olaylar konusunda çok şey söylenip, yazılıp ve çizildi, fakat veriler konusunda bir netlikten söz edilmemektedir. Bu çalışmada dört farklı veri ele alınmıştır. Bunlara bakıldığında:

A- 25.11.2013 tarihinde Milliyet Gazetesi’nde Emniyet Genel Müdürlüğü’ne dayandırılan bir istatistiki çalışma yer almıştır. Çalışmanın bir bölümünde olaylara katılanların yaklaşık % 80’nin alevi mezhebine mensup olduğu ifade edilmiş, gelen tepkiler üzerine rapor geri çekilmiş ve yalanlanmıştır. Fakat raporun diğer verileri “yeni yoksul” profili

için bilgi sunmaktadır. Bu husus göz önüne alınıp yayınlanan rapora bakıldığında; “Güvenlik birimlerinin, gözaltına alınan 5 binden fazla şüpheliden oluşan bir “örneklem” grubu üzerinde yaptığı “demografik analiz” göre “Gezi Parkı” olaylarıyla ilgili farklı bir bakış açısına kaynaklık ediyor” (Milliyet Gazetesi, 25.11.2013). Raporun verilerine göre;

Eğitim Durumu: Şüphelilerin yüzde 15’i ilkokul/ortaokul mezunu, yüzde 24’ü lise mezunu, yüzde 36’sı üniversite öğrencisi ve yüzde 25’i üniversite mezunu (Milliyet Gazetesi, 25.11.2013)

Yaş Profili: Şüphelilerin yüzde 56’sı 18-25 yaş, yüzde 26’sı 26-30 yaş, yüzde 17’si 31-40 yaş, yüzde 1’i 40 ve üzeri yaş grubundan (Milliyet Gazetesi, 25.11.2013).

Ekonomik Durumu: Şüphelilerin ekonomik göstergeleri ise şöyle: Yüzde 39’u 0- 499 TL, yüzde 15’i 500-999 TL, yüzde 31’i 1000-1999 TL ve yüzde 20’si 2000 TL üzerinde gelire sahip (Milliyet Gazetesi, 25.11.2013).

Raporun verilerine bakıldığında yeni yoksulluğun temel nitelikleriyle bağdaşan bir veri sepetinin olduğu görülmektedir. Fakat bu konuda resmi olarak bir rapor olmamasından dolayı tam bir netlikten söz edilememektedir.

B- KONDA Araştırma ve Danışmanlık Şirketi’nin yaptığı saha çalışmasına göre eylemcilerin:

Yaş Profili: 17 ve altı yaş grubu % 5,5, 18-20 yaş aralığı % 16,5, 21-25 yaş aralığı % 30,8, 26-30 yaş aralığı %20,3, 31-35 yaş aralığı %10,8, 36 ve üstü ise %16,1’dir. Ortalama yaş 28’dir. (KONDA, 2014: 6-8).

Eğitim Durumu: Gezi parkı katılımcılarının eğitim durumlarına bakıldığında; okur yazar olmayan % 0,3, ilkokul mezunu % 2,7, ortaokul ve lise mezunu % 5,7, üniversite mezunu % 42,8, lisansüstü öğrenci veya mezun %12,9 (KONDA, 2014: 9-10).

Çalışma Durumu: Gezi parkı katılımcıların çalışma durumlarına bakıldığında; çalışıyor % 51,8 (deneklerin büyük çoğunluğu işlerini özel sektör ve diğer olarak ifade etmişlerdir), öğrenci % 36,6, emekli % 3,5, ev kadını % 2 ve işsiz ise % 6,2 (KONDA, 2014: 10-11) olarak görülmektedir.

Araştırmanın verileri ışığında bakıldığında yeni yoksulluğun temel nitelikleriyle örtüşen bir profilin olduğu görülmektedir. Genç nüfusun yoğunluğu, üniversite mezunu oranı ve çalışma durumunun ise daha çok güvencesiz sektörlerde yer aldığı veriler çerçevesinde söylenebilmektedir.

C- Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'nın (SETA) 2013 yılında yaptığı araştırmaya göre eylemcilerin:

Yaş Profili: Araştırmaya göre yaş dağılımı şöyle gerçekleşmiştir; % 52'si 20-24 yaş aralığında, %17,8'i, 25-29 yaş aralığında, %11,6'sı 35 yaş üstü, %11,2'si 15-19 yaş aralığında ve %7, 4'ü ise 30-34 yaş aralığındadır (SETA, 2013: 43).

Meslek Profili: Meslek dağılımlara bakıldığında ise; % 66'sı öğrenci, % 8,6'sı özel sektör çalışanı, % 7,8'i memur, % 7,4'ü serbest meslek (avukat, muhasebeci vb), % 3,2'si işçi, % 2,8'i işsiz, % 1,2'si emekli, % 1,2 ev hanımı, % 1 KOBİ işletmecisi ve son olarak % 0,8'i ise diğer (SETA, 2013: 44) olarak ifade etmişlerdir.

SETA'nın araştırmasına göre genç nüfusun yoğunluğu görülmekte olup, çalışma durumu ise, büyük çoğunluğun öğrenci olmasından dolayı netlik kazanmamaktadır.

D- Yeniden Sosyoloji Derneğinin (YESO-DER) 2013 yılında yaptığı araştırmaya göre ise eylemcilerin:

Yaş Profili: Genel olarak araştırmaya katılanların yaş ortalaması 18-25 yaş arası olan “genç yaş grubu” oluşturmuştur. Bu yaş aralığında araştırmaya katılanların oranı % 69'dur. Araştırmanın % 20,5'lik dilimini de “orta yaş grubu” oluşturmaktadır (YESO-DER, 2013: 5).

Eğitim Durumu: Genel olarak ankete katılan bireylerin eğitim düzeyleri yüksek öğretim mezunu olan bireylerdir (% 57). Bunun yanı sıra % 38'lik kısım orta öğretim mezunudur. Ancak anketi uygulama sırasında yapılan mülakatlarda bu bireylerin büyük bir çoğunluğunun halen üniversite öğrencisi olma durumu göz ardı edilmemelidir. Geriye kalan % 5'lik dilimi ise ilköğretim mezunlarıdır (YESO-DER, 2013: 5).

Ekonomik Durumu: Sosyo-ekonomi durum verilerini incelendiğinde Araştırmaya katılan bireylerin %55'i orta seviyede olduklarını ifade

ederken %17,9'u ortanın üstü, % 14,6'sı ortanın altı seviyesinde kendilerini görmekteyiz. % 3,4 ekonomik açıdan kendilerini üst seviyede görürken; % 7 ise karasız olduklarını belirtmişlerdir. (YESO-DER, 2013:5).

YESO-DER yapmış olduğu saha çalışmasına göre diğer araştırmalarla benzer bir profilin olduğu görülmektedir. Yaş profili, eğitim durumu ve ekonomik durum açısından ele alındığında yeni yoksulluk kriterlerine uygun olduğu görülmektedir.

Yeni yoksulluk kriterleri çerçevesinde ele alındığında bu dört rapor yeni yoksulluk kriterleriyle bağdaşmakta olup, bu çalışmada temel sav olarak ele alınan "yeni yoksulların gezi parkında görünür hale geldiklerini" göstermesi açısından anlamlıdır.

4. Kamu Yöneticilerine Bazı Öneriler

Bu bölümde konumuz ile ilgili kurum ve kuruluşların (Emniyet Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Yerel Yönetimler) personel ve yöneticilerine yönelik öneriler sıralanmıştır, bu çerçevede bakıldığında:

- Yoksulluğun tanımı yapılmalı.
- Kurumlar arasında yoksulluğun algılanışı farklılıkları giderilmeli.
- Kurum personelini değişen yoksulluk anlayışına göre eğitimleri sağlanmalı
- Yeni yoksulluk iyi kavranmalı ve her kurumun davranışı buna göre değişim göstermeli.
- Toplumsal olaylarda güvenlik güçlerinin tavrı iyileştirilmeli.
- Yoksullukla mücadelede etkin ve verimli hizmet yapacak bir kurumsal yapı oluşturulmalı.
- Türkiye'de yoksulluk yönetimi tek bir çatıda toplanmalı.
- Emniyet ve diğer güvenlik güçleriyle yoksulluk yönetiminin eşgüdümünün sağlanabilmesinin için çalışmalar yapılmalı.
- Türkiye'de yoksulluk envanteri ve verileri tek elde toplanmalı.

- Yoksullukla mücadele için kamu kurumları arasında eşgüdüm sağlamalı (örneğin TÜİK ile çalışma ve sosyal güvenlik bakanlığının yoksulluk ve asgari ücret çizgisinin farklılıklarının giderilmesi gibi).

Kamu kurum ve kuruluşlarının üniversiteler ile işbirliği halinde, değişen toplumsal olgu ve olaylar doğrultusunda yeniden düzenlenmeleri gerekmektedir. Geleneksel yönetim ve yönetici anlayışı yerine daha çok çağı yakalayan, zamanın araçlarını, bilgi ve birikimini kullanan, değişim ve dönüşüme açık bir personel profili için çalışmalar yürütülmelidir. İnsan kaynağı güçlü olan yapılar yaşanan sorunları veya yürütülen hizmeti/faaliyeti daha rasyonel bir şekilde yerine getirebilecektir.

Sonuç

Yoksulluk olgusu insanlık tarihiyle birlikte başlayıp günümüze kadar etkisini ve varlığını artırarak devam ettirmiştir. Toplumların değişimiyle birlikte yoksullukta da bir değişim ve dönüşüm süreci yaşanmıştır. Bu süreç yoksulluğun daha yoğun yaşanmasına neden olmuştur. Yoksulluk geniş toplumsal kitlelerin kaderi olmuş ve yaygınlaşmıştır. Belki kitleye dayalı yoksulluk bertaraf edilebilmiş, fakat yoksulluğun bir kültür/kader olmasının önüne geçilememiştir. İnsanoğlu küresel ölçekte bazı kıtaları bile yoksul olarak nitelendirilebilecek bir seviyeye gelmiştir. Ve günümüzün bilgi çağında yoksulluğa ilişkin verilerin yayınlanmaması, yaşanan yoksulluğun kitleleştiğinin delili niteliğindedir.

Nitelik değiştiren yoksulluk çeşitli isimler altında türlere bölünmüştür. Kapitalist üretim ve tüketim ağlarının olduğu kalabalık kentlerde yaşanan ve tamamen güvencesiz bir yaşam sunan yoksulluk türü ise “Yeni Yoksulluk” olarak adlandırılmaktadır. Süregelen yoksulluktan bile daha kötü yaşam koşullarına sahip, toplumdan dışlanan bir insan profilini ortaya çıkarmıştır. Bu koşullarda yaşayan insanlar toplumsal olaylarda daha çok görünür hale gelmişlerdir. Gelir farklılıklarının neden olduğu çarpıklıklar ve eşitsizlikler kurulu sistemin dışına çıkmayı ve karşı durmayı da beraberinde getirmiştir.

Türkiye’de 2013 yılının ortalarından itibaren gezi parkı olayları olarak adlandırılan ve haftalarca süren toplumsal olaylarda, yeni yoksullar tamamen görünür hale gelmişlerdir. Katılımcıların profiline bakıldığında; yeni yoksulların temel karakteristiklerinin olduğu görülmüştür. Olayların özellikle büyük kentlerde cereyan etmesi, katılımcıların yaşlarının genel olarak gençlerden oluşması, gelir seviyelerin düşük olması buna bir delil niteliğindedir. Kentin dışlanmışlarının, “biz buraya yoksulluktan kurtulmak istediğimiz için geldik” demişlerdir.

Öncelikle yapılması gereken, kamu kurum ve kuruluşlarının değişen ve dönüşen toplum karşısında yeniden yapılandırılmasından geçmektedir. Geleneksel yönetim, yönetici ve personel anlayışı yerine, çağdaş dünyanın yakaladığı seviyeye uygun bir hizmet sunumuna geçilmesi gerekmektedir. Böylelikle yaşanan veya yaşanabilecek sorunlarla daha etkin ve verimli bir şekilde baş edilebilecektir. Kamu yönetimi örgütünün kurumsal yapısının güçlü olduğu ülke örneklerinde, yaşanan sorunların/krizlerin daha hızlı ve daha az maliyetlerle bertaraf edildiği bilinmelidir.

Kaynakça

- Altay, Asuman (2005), “Yoksulluk Sadece Devletin Sorunu mu? Kamu Harcamaları Açısından Bir Değerlendirme”, **Sosyo Ekonomi**, S.2, Erişim Tarihi 01.01.2010, <http://www.sosyoekonomi.hacettepe.edu.tr/050208.pdf>.
- Yıldırım, Murat, Timur Türgan (2011), “Yoksullukla Mücadelede Vergi Politikası ve Türkiye”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.16, S.1 s.249-274.
- Başkaya, Fikret (2008), “Zenginlerin Dünyası: Bütün Ülkelerin Kapitalistleri Birleşti...” , Erişim Tarihi: 15.03.2014, http://www.ozguruniversite.org/baskaya_zenginlerin_dunyasi.php
- Başkaya, Fikret (2009), “Bugünkü Dersimizin Konusu: “Zenginlikle Mücadele”, Erişim Tarihi: 01.03.2014, http://www.ozguruniversite.org/baskaya_bugunki_dersimiz.php
- Bauman, Zygmunt (1999), *Çalışma, Tüketicilik ve Yeni Yoksullar*, İstanbul: Sarmal Yayınevi .
- Buğra, Ayşe, Çağlar Keyder, (2003), *New Poverty and The Changing Welfare Regime of Turkey*, UNDP, Ankara.
- Çakar, Burcu Yakut, Gökhan Atılğan (2007), “Sunuş” ,Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma”, *Tes-İş Dergisi*.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, (ÇSGB), 2012, Erişim Tarihi: 01.01.2014, <http://www.csgb.gov.tr/csgbPortal/csgb.portal>
- Danışoğlu, Ayşe Çelikel (2004), “Küreselleşmenin Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk Üzerindeki Etkileri,” İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2004, S.5, s. 215-235.
- Dansuk, Ercan, (1997), Türkiye’de Yoksulluğun Ölçülmesi ve Sosyo-Ekonomik Yapılarla Ölçülmesi, DPT Uzmanlık Tezleri, Sosyal Sektörler

ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü Ücretler ve Gelirler Dairesi Başkanlığı, Ankara, Erişim Tarihi: 14.01.2014

<http://ekutup.dpt.gov.tr/gelirdag/dansuke/yoksullu.pdf>.

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), (2001), Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele ÖİK Raporu, s.102-103, Erişim Tarihi: 04.02.2014, www.dpt.gov.tr/ - 97k

Erdem, Tevfik, (2006), “Yoksulluk”, *Feodaliteden Küreselleşmeye Temel Kavramlar ve Süreçler*, (Ed: Tevfik Erdem), Lotus Yayınevi, Ankara, s. 321-365.

Erdugan, Fatma Erbil (2010), Türkiye’de Özürlü Yoksulluğu ve Mücadele Politikalarının Değerlendirilmesi: Ankara-Keçiören Örneği, Özürlüler Uzmanlığı Tezi, T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayını, Ankara.

Es, Muharrem, Tuncay Güloğlu. (2009), “Türkiye’de Kentsel Yoksulluk: Kocaeli Örneği,” *Uluslararası Yoksulluk Sempozyumu Bildirileri*, DenizFeneri Yayınları, ss. 233-261

Güloğlu, Tuncay, Gökhan Güder (2007), “Poverty and Income Inequality in Turkey: Towards Full Membership to European Union,” *Rethinking Turkey EU Relations*, Germany: MV Wissenschaft.

Hürriyet, Milliyet, Cumhuriyet, Zaman ve Yenişafak Gazeteleri (2013) “Gezi Parkı Olayları Muhtelif Haberleri”, Muhtelif Erişim Tarihleri: 01.05.2013-15.03.2014, www.zaman.com.tr, www.hurriyet.com.tr/, www.milliyet.com.tr/, www.yenisafak.com.tr, www.cumhuriyet.com.tr.

Işık, Oğuz, Melih Pınarcıoğlu (2001), *Nöbetleşe Yoksulluk- Sultanbeyli Örneği*, İstanbul: İletişim Yayınları,

Işık, Oğuz, Melih Pınarcıoğlu, (2003), *Nöbetleşe Yoksulluk*, İstanbul: İletişim Yayınları

Koyuncu, Murat, Fikret Şenses (2004), ‘‘Kısa Dönem Krizlerin Sosyo-ekonomik Etkileri: Türkiye, Endonezya ve Arjantin Deneyimleri’’ , *ERC Working Papers in Economics*, s.26

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM), (2009), “Tüm Faaliyetleri”, Erişim Tarihi: 17.11.2013, www.ksgm.gov.tr/gmh_egitimyonerge.php

- Kapar, Recep, (2005), “Uygun İş Bağlamında Çalışan Yoksullar “ s.196, Erişim Tarihi: 01.01.2014, www.iibf.kocaeli.edu.tr/ceko/ssk/kitap48/06.pdf –
- Karaman, Banu, Melih Özçalık (2007) “Türkiye’de Gelir Dağılımı Eşitsizliğinin Bir Sonucu: Çocuk İşgücü,” *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, C. 14, S.1, s. 25-40.
- Kalaycıoğlu Sibel, Helga Rittersberger-Tılıç, (2002), “Yapısal Uyum Programlarıyla Ortaya Çıkan Yoksullukla Başetme Stratejileri”, *Kentleşme, Göç ve Yoksulluk*, Ankara: İmaj Yayıncılık
- KONDA Araştırma ve Danışmanlık, 2014, “Gezi Raporu, Toplumun Gezi Parkı Olayları Algısı, Gezi Parkındaki Kimlerdi”, Erişim Tarihi: 14.04.2014, www.konda.com.tr/tr/raporlar/KONDA_GeziRaporu2014.pdf
- Magdoff, Fred (2004), “A Precarious Existence: The Fate of Billions?”, *Monthly Review*, Vol.55 N.9, s.1-14
- Marshall, Gordon, (1999), *Sosyoloji Sözlüğü*, (Çev: Osman Akınhay, Derya Kömürçü), Bilim ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Milliyet Gazetesi, 25.11.2013, “Gezi’den Kalanlar ve Farklı Bir Analiz”, Erişim Tarihi: 01.02.2014, <http://gundem.milliyet.com.tr/gezi-den-kalanlar-ve-farkli-bir-gundem/ydetay/1797280/default.htm>
- Sapancalı, Faruk (2005), “Avrupa Birliği’nde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mücadele Yöntemleri”, *Çalışma ve Toplum*, 2005/3; 51–70.
- Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) 2013, “Kurgu İle Gerçeklik Arasında Gezi Eylemleri” Erişim Tarihi: 14.04.2014, http://file.setav.org/Files/Pdf/20130916162138_kurguilegerceklikarasindagezieylemleri_rapor.pdf
- Şenses, Fikret (2003), *Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Şenturk, Murat (2009), “Türkiye’de Yoksulluk Çalışmaları”, *Sosyoloji Dergisi*, S.11, s.205-233

- Tekeli, İlhan, (2002), “Yoksulluğu Düşünme Biçimimiz Samimiyet Sınavını Geçebilir mi?”,Yoksulluk, *Kent Yoksulluğu ve Planlama, Dünya Şehircilik Günü 26. Kolokyumu*, Ankara: TMMOB, s.38
- Tekeli, İlhan (2000), ‘‘Kent Yoksulluğu ve Modernitenin Bu Soruna Yaklaşım Seçenekleri Üzerin’’, Akder, H., Güvenç, M. (ed.), *Devlet Reformu: Yoksulluk*, s.139-159, İstanbul: TESEV Yayınları.
- Tekeli, İlhan (2000), ‘‘Kent Yoksulluğu ve Modernitenin Bu Soruna Yaklaşım Seçenekleri Üzerin’’, Akder, H., Güvenç, M. (Ed.), *Devlet Reformu: Yoksulluk*, s.139-159, İstanbul: TESEV Yayınları.
- TÜİK (2012), “2009 Yoksulluk Çalışması Sonuçları, Erişim Tarihi: 14.01.2014, http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=23.
- TÜİK- Hanehalkı Büyüklüğüne Göre Yoksulluk Sınırları, (2012), Erişim Tarihi: 01.01.2014, http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=23,
- TÜİK- 2012 Yoksulluk Çalışması (2013), Erişim Tarihi: 01.01.2014, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16023>
- TÜİK-2011 Yoksulluk Çalışması (2012), Erişim Tarihi: 01.01.2014, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=10952#>.
- United Nations (UN), (2009), “Rethinking Poverty, Report on the World Social Situation 2010”, Erişim Tarihi: 09.01.2012, <http://www.un.org/esa/socdev/rwss/docs/2010/fullreport.pdf>,
- Wallerstein, İmmanuel (1992), *Tarihsel Kapitalizm*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Weisskopf, Walter A. (1995), *Yabancılaşma ve İktisat*, İstanbul: Anahar Kitaplar.
- Yeniden Sosyoloji Derneği (YESO-DER) 2013, “YESO-DER Gezi Parkı Anket Raporu, Erişim Tarihi:14.04.2014 yesoder.org/User.../yeso-der-gezi-parkı-anket-raporu.pdf

*****

Abstract: -Gezi Park in the Framework of Concept of the New Poverty: Some Suggestions to Public Executives - To meet the problem of poverty is as old as mankind's nature is based on. Poverty, stable presence in the community every period of history, life and management style, traditions, geography, and other properties, no matter how different has continued. Especially with the development of industrial capitalism was born and income disparities experienced with the deepening of the economic structure of the city has spread and continuance. These changes, ongoing poverty have been overcome and a new understanding has led to the poorer classes. New Poverty described as the situation even more complex and ongoing problem of poverty is expressed as an inextricable situation. The new poor are often characterized by intense capitalist production and consumption is seen more often in crowded cities, the new poor are completely insecure and facing social exclusion. In Turkey, this process happens in the world has followed a similar trend. In Turkey after the 1980s intensified capitalist economic approach, along with the new poor have become visible. Turkey in large cities, starting in mid-2013 social events for weeks, was called "events" trip to the Gezi park. In this study, the new poor in this event is involved in our argument has been suggested in this context, the concept of poverty exhaustively handled in the world and in Turkey manifestation elaborates a new concept of poverty, the nature of the subject obtain and, in this context, public administrator for the suggestions were made.

Key words: Poverty, New Poverty, Public Executives, Events of Gezi park.

